

భారతదేశంలో స్మారక కట్టడాల పరిరక్షణ

1. ప్రస్తుత గణాంకాలు (STATUS AT A GLANCE)

- **ASI పరిధిలోని కట్టడాలు:** భారత పురావస్తు శాఖ (Archaeological Survey of India) దేశవ్యాప్తంగా **3,686** కేంద్ర రక్షిత స్మారక కట్టడాలను పర్యవేక్షిస్తోంది.
- **UNESCO ప్రపంచ వారసత్వ సంపద:** భారత్‌లో మొత్తం **44** సైట్లు ఉన్నాయి (36 సాంస్కృతిక, 7 సహజ, 1 మిశ్రమ).
- **ఇటీవలి చేర్పు:** మరాఠా మిలిటరీ ల్యాండ్‌స్కేప్స్ (జూలై 2024లో చేర్చబడింది).

Ancient Monuments & Archaeological Sites and Remains Act, 1958

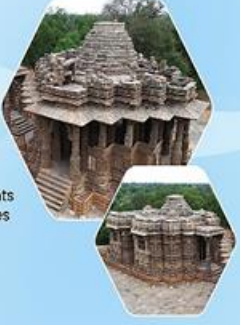
Purpose
Protect and preserve monuments & archaeological sites of national importance

Covers
 Immovable Heritage
 • Monuments
 • Sites
 • Structures

Key Provisions
 • Declaration of protected monuments
 • Regulation of construction near sites
 • Control over excavations

Protection Zones
 • 100 m → Prohibited Area
 • 200 m → Regulated Area

Implemented by
 • Archaeological Survey of India (ASI)
 • National Monuments Authority (NMA)

Antiquities & Art Treasures Act, 1972

Purpose
Prevent smuggling, illegal trade & export of antiquities

Covers
 Movable Heritage
 • Artefacts
 • Sculptures
 • Antiquities

Key Provisions
 • Mandatory registration of antiquities
 • Licensing of dealers
 • Regulation of ownership & trade

Focus
 • Prevent illegal export
 • Safeguard cultural property

Implemented by
 • Archaeological Survey of India (ASI)

2. రాజ్యాంగ నిబంధనలు (CONSTITUTIONAL PROVISIONS)

పోటీ పరీక్షల్లో ఈ ఆర్టికల్స్ అత్యంత కీలకం:

- **ఆర్టికల్ 49 (DPSP):** జాతీయ ప్రాముఖ్యత కలిగిన స్మారక చిహ్నాలు, స్థలాలు మరియు వస్తువులను రక్షించడం రాజ్య బాధ్యత.
- **ఆర్టికల్ 51A(f) (ప్రాథమిక విధి):** మన సంస్కృతిని గౌరవించడం మరియు సంరక్షించడం ప్రతి పౌరుడి ప్రాథమిక విధి.
- **7వ షెడ్యూల్ విభజన:**
- **కేంద్ర జాబితా (Entry 67):** జాతీయ ప్రాముఖ్యత గల స్మారక కట్టడాలు.
- **రాష్ట్ర జాబితా (Entry 12):** ఇతర పురావస్తు ప్రదేశాలు.

3. చట్టపరమైన మరియు విధానపరమైన చట్టం

- **AMASR Act, 1958:** పురాతన స్మారక చిహ్నాలు మరియు పురావస్తు ప్రదేశాల రక్షణను క్రమబద్ధీకరించే ప్రధాన చట్టం.
- **నేషనల్ కన్సర్వేషన్ పాలసీ (2014):** శాస్త్రీయ పద్ధతుల్లో కట్టడాల పునరుద్ధరణ, కనీస జోక్యం మరియు స్థానిక సామగ్రి వినియోగంపై దృష్టి పెడుతుంది.
- **నేషనల్ మిషన్ ఆన్ మాన్యుమెంట్స్ అండ్ యాంటిక్విటీస్ (NMMA - 2007):** దేశంలోని వారసత్వ సంపద మరియు పురాతన వస్తువుల కోసం జాతీయ డేటాబేస్ను రూపొందించడం దీని లక్ష్యం.

4. సాంకేతికత వినియోగం (MODERN TECH IN CONSERVATION)

వారసత్వ సంరక్షణలో భారత్ వాడుతున్న అత్యధునిక సాంకేతికతలు:

- **LiDAR Scanning & Photogrammetry:** సంక్లిష్టమైన కట్టడాల ఖచ్చితమైన మ్యాపింగ్ కోసం.
- **GIS Mapping:** పర్యావరణ ఒత్తిళ్లు మరియు రక్షిత మండలాలను పర్యవేక్షించడానికి.
- **Artificial Intelligence (AI):** వ్రాతప్రతులను డిజిటలైజ్ చేయడానికి మరియు డేటా నిర్వహణకు.
- **కేదార్నాథ్ ఆలయ పునరుద్ధరణ:** 2013 విపత్తు తర్వాత IIT మద్రాస్ సహకారంతో 'మల్టీ-ఛానల్ అనాలిసిస్ ఆఫ్ స్పెక్ట్రల్ వెవ్స్' (MASW) వంటి భౌగోళిక భౌతిక పరీక్షలను ఉపయోగించి పునరుద్ధరించారు.

5. కీలక కార్యక్రమాలు (MAJOR INITIATIVES)

పథకం/కార్యక్రమం	వివరణ
Adopt a Heritage 2.0	'మోన్యుమెంట్ మిత్ర' (ప్రైవేట్ సంస్థలు) సహకారంతో పర్యాటక సౌకర్యాలను మెరుగుపరచడం.

పథకం/కార్యక్రమం	వివరణ
Museum Grant Scheme	మ్యూజియంల ఆధునీకరణ మరియు డిజిటలైజేషన్ కోసం ఆర్థిక సహాయం.
Indian Culture Portal	వర్చువల్ వాక్‌ట్రూలు మరియు 360-డిగ్రీల టూర్స్ ద్వారా వారసత్వాన్ని ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్లడం.
సాంస్కృతిక ఉత్సవాలు	కోణార్క డ్యాన్స్ ఫెస్టివల్, ఖజురహో ఉత్సవాల ద్వారా పర్యాటకం మరియు జీవనోపాధిని పెంచడం.

పోషన్ పక్షీతనవాలు 2026 - ఆంధ్రప్రదేశ్ (ముఖ్యాంశాలు)

1. నేపథ్యం (CONTEXT)

- **కార్యక్రమం:** పోషన్ పక్షీతనవాలు (Poshan Pakhwada 2026).
- **నిర్వహించిన శాఖ:** కేంద్ర మహిళా మరియు శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ (Ministry of Women and Child Development).
- **నిర్వహణ ప్రాంతం:** ప్రకాశం జిల్లా, ఒంగోలు ప్రాజెక్ట్, ఆంధ్రప్రదేశ్.

2. ప్రత్యేకత (UNIQUE INITIATIVE)

- ఒంగోలులో ప్రీ-స్కూల్ పిల్లల కోసం నిర్వహించిన 'గ్రాడ్యుయేషన్ డే' (Graduation Day) వేడుకలను పోషకాహార అవగాహన వేదికగా మార్చారు.
- చిన్న వయస్సులోనే ఆరోగ్యకరమైన ఆహారపు అలవాట్లను పెంపొందించడం ఈ కార్యక్రమ ప్రధాన ఉద్దేశ్యం.

3. కీలక సందేశాలు (CORE OBJECTIVES)

- **తాజా కూరగాయల ప్రాముఖ్యత:** పిల్లలు తాజా కూరగాయల వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలను వివరించారు.
- **ప్రిజర్వేటివ్స్ పట్ల అవగాహన:** నిల్వ ఉంచే పదార్థాలు (Preservatives) కలిగిన ఆహారం వల్ల కలిగే ఆరోగ్య ముప్పుల గురించి అవగాహన కల్పించారు.
- **ప్రవర్తనా మార్పు (Behavioral Change):** కేవలం పిల్లలకే కాకుండా, సంరక్షకులు (Caregivers) మరియు సమాజంలో పోషకాహార అలవాట్లపై సానుకూల మార్పు తీసుకురావడం.

4. పోషన్ అభియాన్ - పరీక్షా పాయింట్స్ (EXAM POINTS)

- **లక్ష్యం:** పిల్లలు, గర్భిణీలు, బాలింతలు మరియు కౌమార దశలోని బాలికలలో పోషకాహార లోపాన్ని తగ్గించడం.

- **విధానం:** కమ్యూనిటీ మొబిలైజేషన్ (జన ఆందోళన్) మరియు క్షేత్రస్థాయిలో సాంకేతికతను ఉపయోగించి పోషకాహార ఫలితాలను పర్యవేక్షించడం.
- **పోషణ్ పక్షోత్సవాలు:** ఇది 'పోషణ్ అభియాన్'లో భాగంగా ప్రతి ఏటా నిర్వహించే పక్షం రోజుల అవగాహన కార్యక్రమం.

పోటీ పరీక్షల ప్రశ్నలకు ఉపయోగపడే సమాచారం:

- **ప్రశ్న:** ఇటీవల ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని ఏ జిల్లాలో ప్రీ-స్కూల్ పిల్లల గ్రాడ్యుయేషన్ డేను 'పోషణ్ పక్షోత్సవాల'తో అనుసంధానించారు?
 - **జవాబు:** ప్రకాశం జిల్లా (ఒంగోలు).
- **ప్రశ్న:** పోషణ్ అభియాన్ ప్రధాన ఉద్దేశ్యం ఏమిటి?
 - **జవాబు:** దేశవ్యాప్తంగా పిల్లలు మరియు మహిళల్లో పోషకాహార లోపాన్ని (Malnutrition) నివారించడం మరియు ప్రవర్తనా మార్పును ప్రోత్సహించడం.

సముద్ర మంధన్ - నేషనల్ ఆఫ్ షోర్ మిషన్ & డేటా ఆధారిత అన్వేషణ

1. నేపథ్యం (CONTEXT)

- **మిషన్ పేరు:** సముద్ర మంధన్ - నేషనల్ ఆఫ్ షోర్ మిషన్ (Samudra Manthan).
- **నిర్వహించిన వారు:** డైరెక్టరేట్ జనరల్ ఆఫ్ హైడ్రోగ్రాఫీ (DGHy).
- **ప్రధాన లక్ష్యం:** భారతదేశ ఇంధన స్వయంప్రతిపత్తి (Aatmanirbharta) కోసం డేటా ఆధారిత సాంకేతికతతో చమురు మరియు సహజ వాయువు అన్వేషణను వేగవంతం చేయడం.

2. ప్రధానాంశాలు (KEY HIGHLIGHTS)

- **డేటా ఆధారిత ఆవిష్కరణ:** గతంలో జరిగిన "బైండి ఎక్స్ప్లోరేషన్" (అంచనా అన్వేషణ) నుండి శాస్త్రీయమైన "డేటా ఆధారిత ఆవిష్కరణ" వైపు భారత్ మళ్లుతోంది.
- **మల్టీ-క్లెంట్ మోడల్ (Multi-Client Model):** ఈ విధానం ద్వారా ఒకే డేటాను బహుళ సంస్థలు విశ్లేషించడానికి, ఆవిష్కరించడానికి అవకాశం ఏర్పడుతుంది. ఇది అన్వేషణ రంగంలోని అనిశ్చితిని తగ్గిస్తుంది.
- **సీస్మిక్ డేటా (Seismic Data):** సముద్ర గర్భంలో చమురు నిల్వల ఉనికిని గుర్తించడానికి 'సీస్మిక్ డేటా' అత్యంత కీలకమైనదని ఈ సదస్సు స్పష్టం చేసింది.

3. ముసాయిదా ప్రతిపాదనలు (STRATEGIC PROPOSALS)

- **రోడ్ మ్యాప్ రూపకల్పన:** లోతైన సముద్ర ప్రాంతాలు (Deepwater) మరియు ప్రాంటియర్ బేసిన్లలో సీస్మిక్ డేటా సేకరణ కోసం ప్రాధాన్యత క్రమంలో రోడ్ మ్యాప్ సిద్ధం చేయడం.
- **AI వినియోగం:** పాత డేటాను తిరిగి ప్రాసెస్ చేయడానికి మరియు విశ్లేషించడానికి ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (AI) మరియు అధునాతన ఇమేజింగ్ సాంకేతికతలను ఉపయోగించడం.
- **నేషనల్ డేటా రిపోజిటరీ (NDR):** డేటా లభ్యతను మరియు ప్రాప్తిని సులభతరం చేసేందుకు ప్రభుత్వ విధానాలను బలోపేతం చేయడం.

4. ప్రాముఖ్యత (SIGNIFICANCE FOR EXAMS)

- **ఎనర్జీ సెక్యూరిటీ:** దిగుమతులపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించి, దేశీయ ఉత్పత్తిని పెంచడానికి ఇది ఒక వ్యూహాత్మక అడుగు.
- **ఆఫ్షోర్ పొటెన్షియల్:** భారతదేశ విస్తారమైన సముద్రతీర ఆర్థిక మండలి (EEZ)లో దాగి ఉన్న వనరులను వెలికితీయడం.
- **ప్రైవేట్ భాగస్వామ్యం:** BP, ExxonMobil వంటి ప్రపంచ స్థాయి సంస్థలతో పాటు రిలయన్స్, అదానీ వంటి స్వదేశీ ప్రైవేట్ సంస్థలను భాగస్వాములను చేయడం.

పరీక్షల కోసం క్విక్ రిఫరెన్స్:

- **సముద్ర మంథన్ దేనికి సంబంధించింది?** భారతదేశ సముద్ర తీరాలలో చమురు మరియు సహజ వాయువు అన్వేషణను పెంచడానికి ఉద్దేశించిన మిషన్.
- **కేంద్ర మంత్రి:** శ్రీ హర్షీప్ సింగ్ పూరి.
- **కీలక పదం:** 'డెటా డివెన్ డిస్కవరీ' - అంటే సమాచారం మరియు సాంకేతికత ఆధారంగా ఖచ్చితమైన ఫలితాలను సాధించడం.

ఆంధ్రప్రదేశ్ - జిల్లాల్లో జంతు సంరక్షణ కేంద్రాల (ANIMAL SHELTERS) ఏర్పాటు

1. నేపథ్యం మరియు లక్ష్యం (CONTEXT & OBJECTIVE)

- **ప్రకటన:** ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ప్రతి జిల్లాలో జంతు సంరక్షణ కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేయనున్నట్లు ప్రకటించింది.
- **ఉద్దేశ్యం:** వీధి జంతువులు, వదిలివేయబడిన మరియు సీజ్ చేయబడిన జంతువుల సమస్యను పరిష్కరించడం. తద్వారా పౌరుల భద్రతను మెరుగుపరచడం మరియు జంతు సంక్షేమాన్ని పెంపొందించడం.

2. నిధులు మరియు నిర్వహణ (FUNDING & MANAGEMENT)

- **పథకం:** ఈ కేంద్రాలను **వికసిత్ భారత్ - గ్యారెంటీ ఫర్ రోజ్ గార్ అండ్ అజీవిక మిషన్ (గ్రామీన్) - (VB-GRAM G)** నిధులతో నిర్మిస్తారు.
- **నిర్వహణ:** ఈ కేంద్రాల రోజువారీ కార్యకలాపాలను ఎంపిక చేసిన స్వయం సహాయక సంఘాలు (SHGs) పర్యవేక్షిస్తాయి. దీనివల్ల కమ్యూనిటీ భాగస్వామ్యం పెరుగుతుంది.

3. మౌలిక సదుపాయాలు (INFRASTRUCTURE DETAILS)

- **స్థలం:** ఒక్కో కేంద్రానికి కనీసం **అర ఎకరం** భూమి అవసరం.
- **ఖర్చు:** ఒక్కో కేంద్రం నిర్మాణానికి అంచనా వ్యయం **రూ. 10 లక్షలు**.
- **సామర్థ్యం:** ఇవి 20 నుండి 25 పెద్ద జంతువులకు ఆశ్రయం కల్పించేలా రూపొందించబడ్డాయి.
- **అదనపు వసతులు:** పశుగ్రాసం (Fodder) సాగు మరియు తాగునీటి సదుపాయాల కోసం అదనపు స్థలాన్ని కేటాయిస్తారు.

4. అంతర్-శాఖల సమన్వయం (INTER-DEPARTMENTAL COORDINATION)

ఈ పథకం అమలులో వివిధ ప్రభుత్వ శాఖల బాధ్యతలు ఇలా ఉన్నాయి:

- **రెవెన్యూ శాఖ:** కేంద్రాల నిర్మాణానికి అవసరమైన భూమిని కేటాయిస్తుంది.
- **గ్రామీణాభివృద్ధి శాఖ:** నిర్మాణ పనులను చేపడుతుంది.
- **పశుసంవర్ధక శాఖ:** జంతువులకు అవసరమైన వైద్య సంరక్షణ మరియు ఆరోగ్య సేవలను పర్యవేక్షిస్తుంది.

5. పరీక్షా ప్రాముఖ్యత (SIGNIFICANCE FOR EXAMS)

- **గ్రామీణాభివృద్ధి:** ఉపాధి హామీ పథకాల అనుసంధానం ద్వారా గ్రామీణ మౌలిక సదుపాయాల కల్పన.
- **పశుసంవర్ధక రంగం:** పశువుల సంరక్షణ ద్వారా పరోక్షంగా వ్యవసాయ అనుబంధ రంగానికి తోడ్పాటు.
- **మహిళా సాధికారత:** SHGలకు నిర్వహణ బాధ్యతలు అప్పగించడం ద్వారా గ్రామీణ మహిళలకు ఉపాధి మరియు సామాజిక బాధ్యత కల్పించడం.

పరీక్షల కోసం క్విజ్ చెక్:

- **పథకం పేరు:** VB-GRAM G (Viksit Bharat-Guarantee for Rozgar and Ajeevika Mission - Gramin).
- **నిర్మాణ బాధ్యత:** గ్రామీణాభివృద్ధి శాఖ.
- **వైద్య సేవలు:** పశుసంవర్ధక శాఖ.
- **నిర్వహణ:** SHG గ్రూపులు.

ఇంటర్నేషనల్ లేస్ ట్రేడ్ సెంటర్ (ILTC) - నర్సాపురం

1. నేపథ్యం (CONTEXT)

- **స్థానం:** నర్సాపురం, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా (ఉమ్మడి), ఆంధ్రప్రదేశ్.
- **తాజా వార్త:** ఈ కేంద్రంలో ఇటీవల కొత్తగా **టెక్స్టైల్ డయింగ్ యూనిట్ (Textile Dyeing Unit)** ఏర్పాటు చేయబడింది. దీని పర్యవేక్షణ బాధ్యతలను కేంద్ర జాళి మంత్రిత్వ శాఖ పరిధిలోని **డెవలప్ మెంట్ కమిషనర్ (హ్యాండ్ క్రాఫ్ట్స్)** స్వీకరించారు.

2. స్థాపన మరియు నిర్వహణ (ESTABLISHMENT & MANAGEMENT)

- **నిర్వాహకులు:** ఈ కేంద్రాన్ని **ఎక్స్ పోర్ట్ ప్రమోషన్ కౌన్సిల్ ఫర్ హ్యాండ్ క్రాఫ్ట్స్ (EPCH)** ఏర్పాటు చేసింది.
- **లక్ష్యం:** దక్షిణ భారతదేశంలోని హస్తకళలను (ముఖ్యంగా నర్సాపురం లేస్ వర్క్) ప్రోత్సహించడం మరియు వాటి ఎగుమతులను పెంపొందించడం.

3. నర్సాపురం లేస్ వర్క్ - ప్రత్యేకతలు (EXAM FOCUS)

- **GI ట్యాగ్:** నర్సాపురం 'క్రోచెట్ లేస్' (Crochet Lace) ఉత్పత్తులకు భౌగోళిక గుర్తింపు (Geographical Indication - GI Tag) లభించింది.
- **చరిత్ర:** 19వ శతాబ్దంలో స్కాటిష్ మిషనరీల ద్వారా ఈ కళ నర్సాపురం ప్రాంతంలో ప్రాచుర్యం పొందింది.
- **సామాజిక ప్రాముఖ్యత:** ఈ హస్తకళపై వేలాది మంది గ్రామీణ మహిళలు ఉపాధి పొందుతున్నారు. ఇది మహిళా సాధికారతకు ఒక ప్రతీక.

4. ప్రాముఖ్యత (SIGNIFICANCE)

- **మెరుగైన నాణ్యత:** కొత్తగా ఏర్పాటు చేసిన డయింగ్ యూనిట్ వల్ల రంగులు వేసే ప్రక్రియలో ఆధునిక ప్రమాణాలు అందుబాటులోకి వస్తాయి, తద్వారా ఉత్పత్తుల నాణ్యత పెరిగి అంతర్జాతీయ మార్కెట్లో పోటీని తట్టుకోగలవు.
- **ఎగుమతుల ప్రోత్సాహం:** దేశీయ హస్తకళాకారులకు అంతర్జాతీయ వ్యాపారులతో అనుసంధానం కల్పించడం ద్వారా ఎగుమతి ఆదాయాన్ని పెంచడం ఈ కేంద్రం ప్రధాన విధి.

పరీక్షల కోసం క్విక్ రిఫరెన్స్:

- **మంత్రిత్వ శాఖ:** కేంద్ర జౌళి మంత్రిత్వ శాఖ (Ministry of Textiles).
- **ILTC ఎక్కడ ఉంది?** నర్సాపురం, ఆంధ్రప్రదేశ్.
- **దేశీ ప్రసిద్ధి?** క్రోచెట్ లేస్ (Crochet Lace) హస్తకళలకు.
- **GI Tag హోదా:** నర్సాపురం లేస్ ఉత్పత్తులకు GI గుర్తింపు ఉంది.

ఎంకి పాటలు (YENKI PAATALU) - సాహిత్య ముఖ్యాంశాలు

1. రచయిత మరియు నేపథ్యం

- **రచయిత:** నండూరి వెంకట సుబ్బారావు (Nanduri Venkata Subba Rao).
- **ప్రారంభం:** 1917లో మద్రాస్ క్రీస్టియన్ కాలేజీలో చదువుతున్న రోజుల్లో ఈ రచనకు అంకురార్పణ జరిగింది.
- **తొలి ప్రచురణ:** 1925లో మొదటిసారిగా ప్రచురితమైంది.
- **రెండవ ముద్రణ:** ప్రథమ ముద్రణ జరిగిన 27 ఏళ్ల తర్వాత వెలువడింది.

2. భాషా శైలి మరియు మాండలికం (DIALECTS)

- ఈ గేయ సంకలనం ప్రధానంగా **గోదావరి** మరియు **విశాఖ** ప్రాంతాల గ్రామీణ మాండలికాలలో (Dialects) రూపొందించబడింది.
- జానపద బాణీలో సాగే ఈ పాటలు 'భావ కవిత్వం' (Romanticism) కాలంలో ఒక విప్లవాత్మక మార్పును తెచ్చాయి.

3. ప్రధాన ఇతివృత్తం (THEME)

- **ప్రధాన పాత్రలు:** ఎంకి (ఒక గ్రామీణ యువతి) మరియు ఆమె ప్రియుడు నాయుడు బావ.
- **విశిష్టత:** అట్టడుగు వర్గాలకు చెందిన వ్యక్తులను కథానాయక, నాయకులుగా చేసి, వారి పవిత్రమైన ప్రేమను, గ్రామీణ సౌందర్యాన్ని అత్యున్నత సాహిత్య విలువలతో చిత్రించడం దీని ప్రత్యేకత.

4. పరీక్షా ప్రాముఖ్యత (EXAM FOCUS POINTS)

- **సాహిత్య ఉద్యమం:** 'ఎంకి పాటలు' తెలుగులో **భావ కవిత్వ** యుగానికి చెందినవి.
- **ముఖ్యమైన బిట్స్:**
 - తెలుగు సాహిత్యంలో మొట్టమొదటిసారిగా 'జానపద మాండలికాన్ని' కావ్య భాషగా మార్చిన ఘనత నండూరి వెంకట సుబ్బారావుకు దక్కుతుంది.
 - ఎంకి పాటలను '**తెలుగు వారి ప్రణయ వేదం**' అని కూడా అభివర్ణిస్తారు.
 - సామాన్య గ్రామీణ యువతిని ఇతివృత్తంగా తీసుకున్న ఆధునిక గేయ కావ్యంగా ఇది గుర్తింపు పొందింది.

క్విక్ రిఫరెన్స్:

- **రచన:** ఎంకీ పాటలు (1925)
- **రచయిత:** నండూరి వెంకట సుబ్బారావు
- **మాండలికం:** గోదావరి, విశాఖపట్నం ప్రాంతాల యాస.
- **పాత్రలు:** ఎంకీ - నాయుడు బావ.

హోప్ ఐలాండ్ (HOPE ISLAND) - స్పేస్ సిటీ మరియు పర్యావరణ సవాళ్లు

1. భౌగోళిక నేపథ్యం (GEOGRAPHICAL CONTEXT)

- **స్థానం:** ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని కాకినాడ తీరానికి సుమారు 5 కి.మీ దూరంలో ఉన్న 16 కిలోమీటర్ల పొడవైన ద్వీపం.
- **ఆకారం:** దీనిని 'టాడ్ పోల్' (Tadpole - కప్ప పిల్ల) ఆకారపు ఇసుక తిన్నె (Sandspit) అని పిలుస్తారు.
- **ఏర్పడటం:** గోదావరి మరియు కోరింగ నదుల నుండి వచ్చే అవక్షేపాల (Sediments) వల్ల సుమారు ఒక శతాబ్దం క్రితం ఏర్పడిన భౌగోళిక నిర్మాణం.

2. ప్రతిపాదిత స్పేస్ సిటీ ప్రాజెక్ట్ (SPACE CITY PROJECT)

- **ప్రకటన:** జనవరి 2026లో ముఖ్యమంత్రి నారా చంద్రబాబు నాయుడు హోప్ ఐలాండ్ లో **రెండవ శాటిలైట్ లాంచ్ ఫెసిలిటీ (ఉపగ్రహ ప్రయోగ కేంద్రం)** మరియు **స్పేస్ సిటీ**ని అభివృద్ధి చేయనున్నట్లు ప్రకటించారు.
- **మోడల్:** ఇది ప్రభుత్వ-ప్రైవేట్ భాగస్వామ్యం (PPP) ద్వారా **గ్రీన్ కో (Greenko) గ్రూప్** సహకారంతో చేపట్టనున్నారు.
- **లక్ష్యం:** సాంకేతికత మరియు ఆవిష్కరణల రంగంలో కాకినాడను హబ్ గా మార్చడం.

3. పర్యావరణ మరియు భద్రతా సవాళ్లు

- **రిస్క్ జోన్:** నేషనల్ సెంటర్ ఫర్ సస్టైనబుల్ కోస్టల్ మేనేజ్మెంట్ (NCSCM) ప్రకారం, ఇది **మోడరేట్ డ్యామేజ్ రిస్క్ జోన్-III (MSK VII)** కిందకు వస్తుంది.
- **తీర కోత (Erosion):** కాకినాడ పోర్ట్ వద్ద నిరంతర డ్రెడ్డింగ్ కార్యకలాపాల వల్ల ద్వీపం ఉత్తర కొన కోతకు గురవుతోంది.
- **కాలుష్యం:** బొగ్గు, అల్యూమినియం మరియు ఎరువుల రవాణా వల్ల ఈ ప్రాంతం తీరప్రాంత కాలుష్యానికి గురవుతోంది.

4. జీవవైవిధ్యం - రక్షిత జాతులు (BIODIVERSITY & CONSERVATION)

ఈ ద్వీపం అనేక వలస పక్షులు మరియు సముద్ర జీవులకు ఆశ్రయమిస్తోంది:

- **వలస పక్షులు (Migratory Birds):** ఇక్కడ సుమారు 64 పక్షి జాతులు ఉన్నాయి. వీటిలో **సెంట్రల్ ఏషియన్ ఫ్లైవే** ద్వారా వచ్చే ఆరు రక్షిత జాతులు ఉన్నాయి:
 1. **బార్-టెయిల్డ్ గాడ్విట్ (Bar-tailed Godwit):** సమీప ముప్పు (Near Threatened) జాతి.
 2. **గ్రేట్ నాట్ (Great Knot):** అంతరించిపోతున్న (Endangered) జాతి. రష్యా నుండి వలస వస్తుంది.

3. **గ్రేటర్ ఫ్లెమింగ్ (Greater Flamingo):** జనవరి 2026లో మొదటిసారిగా కోరింగ వన్యప్రాణుల అభయారణ్యం పరిధిలో వీటి పెద్ద సమూహం కనిపించింది.
4. **కర్లే సాండ్ పైపర్ (Curlew Sandpiper), లెస్సర్ సాండ్ ప్లోవర్ (Lesser Sand plover).**
 - **ఆలివ్ రిడ్డె తాబేళ్లు:** ఇది ఆలివ్ రిడ్డె తాబేళ్ల సురక్షిత ప్రజనన కేంద్రం. 'ఇన్-సిటు' (In-situ) పద్ధతిలో గుడ్లను సంరక్షిస్తున్నారు.

5. సామాజిక అంశాలు

- **నివాసం:** ఇక్కడ 70 మత్స్యకార కుటుంబాలు (సుమారు 240 మంది) నివసిస్తున్నారు.
- **జీవనోపాధి:** కోరింగ మడ అడవుల (Mangrove) పర్యావరణ వ్యవస్థపై ఆధారపడి చేపల వేట ద్వారా వీరు జీవిస్తున్నారు.

పరీక్షల కోసం క్విజ్ రిఫరెన్స్:

- **స్పెస్ సిటీ ఎక్కడ?** హౌస్ ఐలాండ్, కాకినాడ.
- **ప్రైవేట్ భాగస్వామి:** గ్రీన్ కో గ్రూప్.
- **పర్యావరణ ప్రాముఖ్యత:** కోరింగ మడ అడవుల వ్యవస్థకు రక్షణ కవచం.
- **ముఖ్యమైన పక్షి జాతి:** గ్రేట్ నాట్ (ఎండెంజర్డ్).
- **గత ప్రతిపాదన:** 2022లో హెలిపోర్ట్ నిర్మాణం కోసం ప్రతిపాదించారు.

జాతీయ సదస్సు: ఎన్విరాన్ మెంట్-కండ్యూసివ్ డిజైన్ అండ్ ప్లానింగ్ (HARIT-2)

1. నేపథ్యం (CONTEXT)

- **నిర్వహణ:** స్కూల్ ఆఫ్ ప్లానింగ్ అండ్ ఆర్కిటెక్చర్ (SPA), విజయవాడ.
- **ముఖ్య ఇతివృత్తం:** పర్యావరణహిత ప్రణాళికలు మరియు సుస్థిర పట్టణ అభివృద్ధి.

2. ప్రకృతిలోని నాలుగు క్రమాలు (FOUR ORDERS OF NATURE)

SPA భోపాల్ బోర్డ్ ఆఫ్ గవర్నర్స్ చైర్మన్ **ప్రాఫెసర్ హెచ్.డి. చరణ్** ప్రకృతిలోని నాలుగు క్రమాల మధ్య ఉన్న అనుబంధాన్ని వివరించారు:

- **పరస్పర అనుసంధానం:** ప్రకృతిలోని అన్ని అంశాలు ఒకదానిపై ఒకటి ఆధారపడి ఉన్నాయని, మానవ స్పృహ (Human Consciousness) మరియు ప్రకృతి మధ్య సామరస్యం లోపించడమే పర్యావరణ క్షీణతకు ప్రధాన కారణమని పేర్కొన్నారు.
- **పరిష్కారం:** విద్యా వ్యవస్థల ద్వారా యువతలో ప్రకృతితో సామరస్యతను పెంపొందించాల్సిన అవసరం ఉందని ఆయన నొక్కి చెప్పారు.

3. వాతావరణ మార్పులు - నిర్మాణ రంగం (CLIMATE CHANGE & BUILDINGS)

అయ్యర్ విజయలక్ష్మి కాశీనాథ్ (SPA విజయవాడ) క్లైమేట్-రెస్పాన్సివ్ బిల్డింగ్స్ గురించి కీలక అంశాలను వెల్లడించారు:

- **మెటీరియల్ ఎంపిక:** గోడల నిర్మాణంలో వాడే పదార్థాలు గది లోపలి ఉష్ణోగ్రతలపై తీవ్ర ప్రభావం చూపుతాయి.
- **హీట్ స్ట్రెస్ (Heat Stress):** పెరుగుతున్న ఉష్ణోగ్రతల నేపథ్యంలో, వాతావరణ పరిస్థితులకు అనుగుణంగా స్పందించే భవనాల రూపకల్పన కీలకం.

4. స్థితిస్థాపక పట్టణ ప్రణాళికలో AI (AI IN RESILIENT URBAN PLANNING)

అన్న శర్మ (Co-founder, Seeds Technical Services) పట్టణ ప్రణాళికలో ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (AI) ప్రాముఖ్యతను వివరించారు:

- **విపత్తు నిర్వహణ:** ముప్పులను గుర్తించడం (Hazard Risk Mapping), ముందస్తు హెచ్చరిక వ్యవస్థలు (Early Warning Systems) మరియు విపత్తు నివారణ వ్యూహాలలో AI పాత్ర.
- **ఔక్నాలజీ పాత్ర:** ఆధునిక సాంకేతికత ద్వారా నగరాల తట్టుకునే సామర్థ్యాన్ని (Resilience) పెంచడం.

పరీక్షా ప్రాముఖ్యత (SIGNIFICANCE FOR EXAMS)

- **SDG 11:** సుస్థిర నగరాలు మరియు కమ్యూనిటీల (Sustainable Cities and Communities) లక్ష్య సాధనలో ఇటువంటి సదస్సులు దోహదపడతాయి.
- **వాతావరణ అనుకూల నిర్మాణాలు:** గ్రీన్ బిల్డింగ్ కాన్సెప్ట్లు మరియు వాతావరణ మార్పుల ప్రభావం తగ్గించే వ్యూహాలపై అవగాహన.
- **డిజిటల్ గవర్నెన్స్:** పట్టణ అభివృద్ధిలో AI వంటి వర్తమాన సాంకేతికతల అప్లికేషన్లు.

క్విక్ రిఫరెన్స్:

- **సదస్సు పేరు:** HARIT-2 (Environment-Conducive Design and Planning).
- **వేదిక:** SPA విజయవాడ.
- **కీలక అంశాలు:** నేచర్ హార్మోనీ, కైమేట్-రెస్పాన్సివ్ మెటీరియల్స్, రిజిలెంట్ ప్లానింగ్లో AI.

6వ ఇండియా గేమింగ్ షో (6TH INDIA GAMING SHOW)

1. నేపథ్యం (CONTEXT)

- **నిర్వహణ:** కాన్వెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఇండస్ట్రీ (CII) మరియు ఇండియన్ డిజిటల్ గేమింగ్ సొసైటీ (IDGS).
- **వేదిక:** చెన్నై శ్రేడ్ సెంటర్.
- **ముఖ్య అతిథి:** ఆంధ్రప్రదేశ్ రవాణా, యువజన వ్యవహారాలు మరియు క్రీడల శాఖ మంత్రి **ఎం. రాంప్రసాద్** రెడ్డి.

2. గేమింగ్ రంగం - ప్రాముఖ్యత (SIGNIFICANCE OF GAMING SECTOR)

- **ఉపాధి అవకాశాలు:** గేమింగ్ రంగం యువతకు అపారమైన ఉపాధి అవకాశాలను సృష్టిస్తోందని మరియు సాంకేతిక ఆధారిత అభివృద్ధిలో కీలక పాత్ర పోషిస్తోందని మంత్రి పేర్కొన్నారు.
- **గ్లోబల్ హబ్:** ప్రభుత్వం అందిస్తున్న పూర్తి మద్దతుతో భారతదేశం అంతర్జాతీయ గేమింగ్ హబ్గా అవతరిస్తుందని ఆయన ఆశాభావం వ్యక్తం చేశారు.

- **ఈ-స్పోర్ట్స్ (E-sports):** ఆధునిక సాంకేతికతలు మరియు ఈ-స్పోర్ట్స్ రంగంలో వస్తున్న కొత్త పోకడలు (Emerging Trends) సాంకేతిక ఆవిష్కరణలకు మార్గం సుగమం చేస్తున్నాయి.

3. కీలక వ్యక్తులు (KEY PERSONALITIES)

- **రాజన్ నవాని:** IDGS అధ్యక్షుడు.
- **సీన్ హ్యూనిల్ సోన్:** IDGS ఉపాధ్యక్షుడు.

4. పరీక్షా ప్రాముఖ్యత (EXAM FOCUS POINTS)

- **డిజిటల్ ఎకానమీ:** భారతదేశపు డిజిటల్ ఎకానమీలో గేమింగ్ మరియు అనిమేషన్ (AVGC - Animation, Visual Effects, Gaming and Comics) రంగం వాటా పెరుగుతోంది.
- **పాలసీ సపోర్ట్:** గేమింగ్ రంగాన్ని ప్రోత్సహించడానికి కేంద్ర మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ప్రత్యేక 'AVGC పాలసీ'లను రూపొందిస్తున్నాయి.
- **స్పోర్ట్స్ టెక్నాలజీ:** గేమింగ్ కేవలం వినోదమే కాకుండా, మెటావర్స్ (Metaverse), AI మరియు క్లౌడ్ కంప్యూటింగ్ వంటి సాంకేతికతలతో అనుసంధానమై ఉంది.

క్విక్ రిఫరెన్స్:

- **కార్యక్రమం:** 6వ ఇండియా గేమింగ్ షో.
- **నిర్వాహకులు:** CII & IDGS.
- **ముఖ్య అంశం:** యువతకు ఉపాధి మరియు ఇండియాను గ్లోబల్ గేమింగ్ హబ్గా మార్చడం.

నాస్కామ్ GENAI ఫౌండ్రీ ప్రోగ్రామ్ - 4వ బ్యాచ్

1. నేపథ్యం (CONTEXT)

- **ప్రకటన:** నాస్కామ్ తన 'GenAI ఫౌండ్రీ' ప్రోగ్రామ్ కింద 33 హై-పొటెన్షియల్ జనరేటివ్ AI స్టార్టప్లను ఎంపిక చేసింది.
- **లక్ష్యం:** భారతదేశంలో అంతర్జాతీయ స్థాయిలో పోటీపడగల జనరేటివ్ AI (GenAI) వెంచర్లను ప్రోత్సహించడం మరియు అభివృద్ధి చేయడం.

2. ఆర్థిక వృద్ధి మరియు అంచనాలు (FINANCIAL GROWTH & PROJECTIONS)

ఈ ప్రోగ్రామ్లో భాగమైన స్టార్టప్ల వార్షిక రాబడి (Annual Recurring Revenue - ARR) గణనీయమైన వృద్ధిని కనబరుస్తోంది:

- **FY24:** \$3.9 మిలియన్లు.
- **FY25:** \$9.7 మిలియన్లు.
- **FY26 (అంచనా):** సుమారు \$35 మిలియన్లకు చేరుకుంటుందని నాస్కామ్ అంచనా వేస్తోంది.

3. ప్రోగ్రామ్ ప్రభావం - విశ్లేషణ

- **రెవెన్యూ సంబంధం:** ఈ ప్రోగ్రామ్లో చురుగ్గా పాల్గొనే స్టార్టప్ల ఆదాయం మిగిలిన వాటితో పోలిస్తే మెరుగ్గా ఉంది.
- **సగటు ఆదాయం (Median ARR):** ప్రోగ్రామ్ ద్వారా లభించిన పొందిన స్టార్టప్ల సగటు ఆదాయం \$3,00,000 కాగా, తక్కువ భాగస్వామ్యం ఉన్న స్టార్టప్ల ఆదాయం కేవలం \$90,000 మాత్రమే.
- **నిష్పత్తి:** వృద్ధి సాధించిన స్టార్టప్లలో 60% పైగా ఈ ఫౌండ్రీ ప్రోగ్రామ్ను కీలక కారణంగా పేర్కొన్నాయి.

4. పరీక్షా ప్రాముఖ్యత (SIGNIFICANCE FOR EXAMS)

- **ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (AI):** భారతదేశపు ఐటీ ఎగుమతులు మరియు సాఫ్ట్వేర్ సేవలలో AI కీలక భూమిక పోషిస్తోంది.
- **స్టార్టప్ ఎకోసిస్టమ్:** భారతదేశాన్ని గ్లోబల్ AI హబ్గా మార్చడంలో నాస్కామ్ వంటి సంస్థల చొరవలు ముఖ్యమైనవి.
- **డిజిటల్ ఎకానమీ:** సాఫ్ట్వేర్ ఆధారిత ఆదాయం (SaaS/ AI) పెరగడం వల్ల దేశీయ GDP మరియు విదేశీ మారక నిల్వలపై సానుకూల ప్రభావం ఉంటుంది.

క్విక్ రిఫరెన్స్:

- **సంస్థ:** నాస్కామ్ (Nasscom).
- **కార్యక్రమం:** GenAI ఫౌండ్రీ (4వ బ్యాచ్).
- **ఎంపికైన స్టార్టప్లు:** 33.
- **కీలక పదం:** ARR (Annual Recurring Revenue - వ్యాపార ఆర్థిక స్థిరత్వాన్ని కొలిచే ప్రమాణం).